

Obrazloženje Žirija *Nagrade Ranko Radović* za 2015. godinu u kategoriji Kritičko-teorijski tekstovi o arhitekturi, urbanizmu i gradu

Žiri *Nagrade Ranko Radović* u kategoriji Kritičko-teorijski tekstovi o arhitekturi, urbanizmu i gradu za 2015. godinu imao je zadovoljstvo da pregleda i pročita znatan broj vrednih radova (ukupno 15 pristiglih prijava), ali i odgovoran zadatak da među njima, najpre, izvrši uži izbor, a potom, nominuje jedan nagrađeni rad. Svi pristigli radovi su opravdano poslani u kategoriju kritičko-teorijskih tekstova, a razlike među njima se, pre svega, uočavaju u opsegu teorijske zasnovanosti i elaboracije, te slojevitosti društvene kontekstualizacije teme ili tema kojima su se autori bavili. Budući da u ovom obrazloženju ne možemo pomenuti sve pristigle radove, izdvojićemo samo one koji su ušli u uži izbor i, svakako, nagrađeni rad.

Međunarodni časopis za arhitekturu *Kamenzind*, već je bio prepoznat od pređašnjih žirija *Nagrade Ranko Radović*, kao publikacija koja "obavlja važnu misiju u popularisanju arhitektonske kritike i teorijske misli". Ovog puta za nagradu je predložena publikacija u celini, a ne pojedinačni tekstovi (brojevi 4-5-6, iz 2014. odnosno 2015. godine). Žiri je nanovo konstatovao da se časopis *Kamenzind* izdvaja svojom uređivačkom politikom u arhitektonskoj publicistici. Bez akademskih pretenzija, ideje i kritički uvidi se izlažu jasnim i komunikativnim jezikom, a okupljanje autora iz različitih profesionalnih polja, odnosno disciplina u oblasti arhitekture i urbanizma doprinosi izgradnji neophodne interdisciplinarnih perspektive. Ipak, jasnoći komunikacije se podređuje teorijska zasnovanost tekstova, i to je najveća konkurentna slabost časopisa *Kamenzind* pri rangiranju radova unutar kategorije kritičko-teorijskih tekstova. Žiri, međutim, nedvosmisleno pohvaljuje doprinos koji časopis *Kamenzind* daje definisanju novih značenja urbanog, a time i podsticanju kritičko-teorijskog mišljenja o arhitekturi, urbanizmu i gradu, već samim postavljanjem niza relevantnih pitanja o odnosu arhitekture, urbanizma i političke moći; o javnom interesu u gradu i njegovoj odbrani; o marginalizaciji struke; o kolapsu arhitektonske kritike; o kulturnoj istoriji Beograda; o problemima 'džentrifikacije' u lokalnom kontekstu, itd.

Žiri izdvaja i nekoliko radova autora Alena Žunića. Najpre, knjigu „*[Kon]Tekst o arhitekturi. Tekstovi o arhitekturi u časopisu Vijenac 2010-2014*“. Premda je reč o zbirci veoma kratkih tekstova, ova knjiga pruža kritičko-analički i sveobuhvatni uvid u produkciju i stanje savremene arhitektonske prakse u Hrvatskoj. Na izuzetno elegantan i pronicljiv način, autor prepoznaje i interpretira različite probleme pokazujući metodološku preciznost i teorijsku potkrepljenost, te umešnost u akcentovanju značaja koji ima društveni kontekst. Isto umeće Alen Žunić je ispoljio i u druge dve publikacije sa kojima je konkurisao: „*Boris Magaš. Misli o arhitekturi*“ i „*Zagreb Architecture Guide – An Antology of 100 Buildings*“. U poslednje navedenom radu data je iscrpna bibliografija o svakom objektu, koja predstavlja vrednu pomoć budućim istraživanjima o pojedinačnim objektima, stilskim ili ambijentalnim celinama. Žiri je uveren da će svojim talentom i erudicijom mladi Alen Žunić ponuditi još autoriskih dela u konkurenciji za *Nagradu Ranko Radović*, a da su ovom prilikom ocenjivana, pored nesporne analitičnosti, pretežno ostala u domenu preglednih radova.

U najjuži izbor ušla je monografija „*San o gradu, Međunarodni konkurs za urbanističko uređenje Beograda 1921-1922*“, autorke Zlate Vuksanović-Macura, dobitnice *Nagrade Ranko Radović* u ovoj istoj kategoriji za 2012. godinu. I ovoga puta, Zlata Vuksanović-Macura ponudila je izuzetno vrednu studiju o urbanom razvoju Beograda, koja naglašava nekoliko značajnih pitanja bitnih za razumevanje arhitektonsko-urbanističke problematike kroz društveni kontekst. Prvo se tiče društvenih prilika nakon I svetskog rata u kojima je prepoznat značaj raspisivanja međunarodnog konkursa za urbanističko rešenje Beograda. Drugo pitanje se odnosi na činjenicu da među konkursnim radovima nije bilo domaćih stručnjaka. Treće, i najvažnije, tiče se činjenice da je, veoma brzo po završetku konkursa, ovaj poduhvat gurnut u gotovo potpuni zaborav, uprkos tome što u konkursnim radovima prepoznamo mnoge urbanističke koncepte koji su tokom vremena aktualizovani, napušteni i ponovo aktualizovani. Iako je nesumljivo reč o kapitalnom istraživačkom poduhvatu, težište rada je na metodologiji prikupljanja i priređivanja konkursnog materijala, dok je šira kritičko-teorijska analiza relativno svedena na uvodni tekst i autorkine (grafičke) urbanističke analize konkursnih radova. Posebno želimo da istaknemo metodološki rigidan i konzistentan postupak objektivnog i sistematskog prikupljanja, izlaganja i analize konkursnog materijala, te činjenicu da podaci, koje autorka čini dostupnim naučnoj i stručnoj javnosti, dovode u pitanje postojeća saznanja i paradigme razumevanja razvoja arhitekture i urbanizma Beograda tokom dvadesetog veka. U tom smislu, knjiga Zlate Vuksanović-Macura biće odnosno jeste nezaobilazno štivo za sve istraživače koji kritički promišljaju ove teme.

Najzad, većinom glasova Žiri je dodelio *Nagradu Ranko Radović* za 2015. godinu monografiji „*Itinerari: Moderna i Mediteran, tragovima arhitekata Nikole Dobrovića i Milana Zlokovića*“, autorke Ljiljane Blagojević. Ovaj rad se izdvajao razvijenom kritičko teorijskom osnovom i inovativnim pristupom u strukturiranju rukopisa, koj je izlažen u formi itinerera dvojice protagonista moderne u Srbiji i bivšoj Jugoslaviji, arhitekata Milana Zlokovića i Nikole Dobrovića. Povezivanjem pojedinih privatnih aspekata života dvojice arhitekata sa širim društvenim tokovima, u vremenskom rasponu od kraja 19. do kraja 20. veka, i u kontekstualno specifičnom ali kulturološki razuđenom prostoru Mediterana, autorka gradi originalni okvir tumačenja moderne arhitekture. Analiza je postavljena tako da kroz relacije različitih geografskih i kulturoloških iskustvenih nivoa, koji su uticali na stvaranje Zlokovića i Dobrovića, dolazimo ne samo do novih saznanja i tumačenja opusa dvojice arhitekata, već i do drugačijeg razumevanja razvoja moderne arhitekture, koja se najčešće povezuje sa postupkom dekontekstualizacije i prevazilaženja lokalnih-regionalnih specifičnosti. Istraživanjem zasnovanim na bogatom konceptualnom i referentnom okviru, te arhivskoj građi, uz dijahronijsko-kulturološku perspektivu i primenu komparativnog metoda, autorka, dakle, nudi istorizovan način proučavanja i razumevanja moderne kao fenomena koji se oblikovao kroz ukrštanja kontekstualno specifičnih društvenih procesa dugog trajanja. Ljiljana Blagojević svoj pristup naziva istorijsko-interpretativnim, želeći da ukaže na neophodnost dinamičkog razumevanja odnosa struktura (velikih istorijskih narativa) i pojedinačnih aktera (privatnog života pojedinaca). Mediteran, sa svojim istorijskim, društveno-kulturnim, envajronmentalnim i klimatskim karakteristikama, u ovom smislu, pokazao se kao zahvalan okvir istraživanja, čiji je rezultat jedinstveno moderno mediteranstvo u arhitekturi, ilustrovano kroz graditeljstvo arhitekata Milana Zlokovića i Nikole Dobrovića. Primenjeni analitički pristup, ali i autorkina veština izlaganja, rezultirali su rukopisom koji dostiže najviše standarde kritičko-teorijsko-naučnog rada istovremeno prerastajući u veoma slikovito i zanimljivo štivo, u najboljoj tradiciji pisanja Ranka Radovića.

Čestitamo dobitnici i zahvaljujemo se Odboru za dodelu *Nagrade Ranko Radović* na ukazanom poverenju u procesu žiriranja.

U Beogradu, 15.12.2015.

Članovi žirija

prof. dr Mina Petrović, dipl. sociolog, predsednica Žirija

prof. dr Jelena Atanacković Jeličić, dipl. inž. arh.

dr Irena Šentevska, dipl. inž. arh.

dr Marina Pavlović, dipl. inž. arh.

Vladimir Mitrović, dipl. ist. um.

Састав жирија

Небојша Мињевић

Вања Милетић

Ђорђе Бајило

Игор Мараш

Игор Марић

Жири је радио у просторијама СУЛУЈ-а где су били изложени радови њих 14. На располагању су нам били ЦД-и са свим радовима.

Имали смо три седнице и на последњој је донео одлуку већином гласова.

С обзиром да се ради о врло различитим предлошцима, једном раду од свих који су представљени на изложби, није било једноставно доделити награду само једном и наћи критеријуме и мерила за оцењивање. Основна идеја је била хипотетичка: како би то Ранко посматрао. Перцепирајући га као свестрану личност и ерудиту нисмо размишљали да ли би он тако нешто пројектовао већ како би оцењивао. Можда не експлицитно али имплицитно смо се сагласили да то треба да буде рад са више слојева и што више различитих квалитета, у јасноћи идејне поставке, функционалности, материјализацији, оригиналном исказу, да по могућству претставља помак за средину каква је наша и да има што мање недоумица у смислу подложност асоцијацијама на нешто виђено и критичких осврта на недостатке.

Првом анализом радова жири је дошао до закључка да су понуђени предлошци квалитетни и да представљају најбољи део српске продукције прошле године уз недостатак, можда два три рада, који су били представљени на другим изложбама. У шири избор су ушли следећи радови: **1.** *Влада Славица, д.и.а., „Центар за смештај и привремени боравак деце и особа ометених у развоју, Шекспирова бр. 8, Београд, 2015.*, **2.** *проф. Михаило Тимотијевић, д.и.а, Мирослава Петровић Балубџић, д.и.а., „Музеј угљарства, део комплекса Регионалног центра индустријског наслеђа Сењски рудник“*, **3.** *проф. Михаило Тимотијевић, д.и.а, Мирослава Петровић Балубџић, д.и.а., „Регионални центар индустријског наслеђа, Сењски рудник“, радионица са ковачницом*, **4.** *DOO PRO-ING, Одговорно лице: Горан Вукобратовић, д.и.а. „Зграда новог Архива Града Новог Сада, Филипа Вишњића бр. 2а, 2014.*, **5.** *DOO PRO-ING, Одговорно лице: Горан Вукобратовић, д.и.а. „Реконструкција и надоградња зграде Природно-математичког факултета у Новом Саду, Трг Доситеја Обрадовића бр. 3, 2014.*, **6.** *Јован Митровић, д.и.а., Фискултурна сала Прве основне школе у Обреновцу, 2015.*, **7.** *КантраСтудио, Мирољуб Станковић, д.и.а., Зоран Николић, д.и.а., Марта Николић, д.и.а., Стамбени објекат: Ц.У., ул. Цара Уроша бр. 8, Ниш, 2014.*, **8.** *Бранислав Митровић, д.и.а., Синиша Таталовић, д.и.а., Марина Шибалић, д.и.а., „Пословно стамбени објекат 3В, Универзитетско насеље, Нови Београд“, 2014.*, **9.** *Зоран Лазовић, д.и.а, проф др Владан Ђокић, д.и.а., „Стамбено насеље на Вождовцу у Гостиварској улици“, Београд, 2015.*

Након дискусије појединачних чланова и заједничког закључка у други круг су ушли: **1.** *„Музеј угљарства, део комплекса Регионалног центра индустријског наслеђа Сењски рудник“* **2.** *проф. Михаило Тимотијевић, д.и.а, Мирослава Петровић Балубџић, д.и.а., „Регионални центар индустријског наслеђа, Сењски рудник“, радионица са ковачницом*, **3.** *„Зграда новог Архива Града Новог Сада, Филипа Вишњића бр. 2а, 2014.*, **4.** *„Фискултурна сала Прве основне школе у Обреновцу“, 2015.*, **5.** *„Стамбени објекат: Ц.У., ул. Цара Уроша бр. 8, Ниш“, 2014.*, **6.** *„Пословно стамбени објекат 3В, Универзитетско насеље, Нови Београд“, 2014.*, **7.** *„Стамбено насеље на вождовцу у Гостиварској улици“, Београд, 2015.*

На трећој сесији у трећи круг или најужи избор су ушли: **1.** *проф. Михаило Тимотијевић, д.и.а, Мирослава Петровић Балубџић, д.и.а., „Музеј угљарства, део комплекса Регионалног центра индустријског наслеђа Сењски рудник“* и *Радионица са ковачницом* **2.** *DOO PRO-ING, Одговорно лице: Горан Вукобратовић, д.и.а. „Зграда новог Архива Града*

Новог Сада, Филипа Вишњића бр. 2а, 2014., 3. Јован Митровић, д.и.а., Фискултурна сала Прве основне школе у Обреновцу, 2015.

За победника је изабран рад: Фискултурна сала Прве основне школе у Обреновцу Јована Митровића.

Радови који нису ушли у последњи круг од три рада

Реконструкција и доградња постојећих објеката наставне базе Шумарског факултета на локацији Гоч-Гвоздац аутора Виденовић, Радоњић, Даниловић. Објекат у духу планинске архитектуре брвнара је складна композиција шаторастих облика примерена у материјализацији која се очекује: дрво, бело малтерисани зид и цреп који осцилира на шиндру.

Породична вила, Ријека Режевића у Црној Гори аутора Бојане Ковач Ђурасиновић и Милоша Ђурасиновић сасвим други амбијент од претходног планинског. Налази се на узвишици изнад мора. Органска архитектура сведених облика као контрапункт разубијеном рељефу и камењару. Материјализација доследна од камена различитог слога и обраде. Врло луксузно са базеном. Несумњиво успешна реализација која се уклапа у крајолик.

Затим скок ка стамбеном насељу на Вождовцу у Гостиварској улици у Београду аутора Зорана Лазовића и Владана Ђокића. Изненађујуће решење за београдски урбанитет. Већи део комплекса чини стамбено острво од 6 објеката стиснуто између две улице. Врло оригинално постављено, и поред велике, густине изграђености, уз велику архитектонску дисциплину, постигнута је задовољавајућа независност посебних стамбених јединица у полуатријумском низу.

Онда имамо Уред Студио, фронтмен Бојана Марковић, адаптација и уређење Велике дворане у некадашњем Дому Савеза набављачких задруга државних службеника у Македонској улици бр. 21 за потреба Заједнице иновативних предузетника Импакт хуб. Ентеријерско решење код кога су коришћени елементи претходног ентеријера у смислу очувања појединих дрвених ламперија и ограде који се уклапају у сведене нове беле детаље. Дрво бели зидови и бели метал дискретно спајају старо и ново у јединствену форму која инсистира на везани са прошлошћу. Разнолико обојене столице и други елементи за седење дају простору ведрину и привлачност за рад кроз дружење и игру.

Пословни објекат Примус Центар у Крагујевцу истог Уред Студија је сведена кубична форма, моноволумен беле боје, архитектонски успешно решена студија односа пуног и празног или зида и отвора уз минимални број варијација. Решење које плени аскетизмом и јасноћом.

Мањи стамбени објекат у Нишу у ул. Цара Уроша дело бироа Кантри Студио из Ниша аутора Мирољуба Станковића, Зорана Николића и Марте Николић.

Угаони објекат рашчлањених маса које су потенциране материјалима и бојом. Изузетно добра артикулација коришћених средстава уз квалитетно решен однос зида и отвора као и лођа и тераса чини овај објекат аутентичним нарочито са аспекта решавања угаоног мотива у у шта се он, обзиром на своје димензије цео претвара.

Следећи је, како сами аутори кажу, монументлни објекат за становање. Та монументалност се огледа у величини која није потиснута у други план рашчлањавањем већ се управо потенцира бојом и уједначеним ритмом отвора који се само местимично синкопира жути испустима тераса. Наставаком изградње универзитетског насеља објекат 3В аутора Бране Митровића, Синише Таталовић и Марине Шибалић показује да се исти концепт уз варијације може успешно користити за нове визуелне теме. Галеријски систем, заједничке терасе и социјални елемент оваквог концепта су већ проверени на претходним објектима као успешни.

Реконструкција и надградња ПМФ-а у Новом Саду, бироа „Про-инг“ аутора Горана Вукобратића био је сложен задатак. Разуђена структура модернистичког израза је успешно преобликована у спој старог и новог. Задржан је језик модерне архитектуре шездесетих година и удахнут новим језиком данашњег времена које се често карактерише као друга модерна. Уношењем жуте боје која се јавља и у екстеријеру и у ентеријеру још више се објекат спаја у јединствену целину.

Центар за ометене у развоју у Београду у ул. Шекспировој аутора Владе Славице аскетски бео и споља и унутра суптилно пропорцијски извајан својом релативном неутралношћу истиче зелено окружење и парковско уређење дворишта око њега. Уочљиво је архитектонска дисциплина и примерена умереност уз прцизно вођен архитектоснки израз.

Стамбено- пословни објекта у Скерлићевој улици бр. 20 у Београду аутора Стевана Мићића налази се у непосредној близини Храма Светог Саве са којим је архитекта нарочито желео да успостави однос. и то истиче визурама према храму. Волумен је сведен осим на делу који је оријентисан према Храму. Материјализација је третирана умереном полихромијом природног камена. Поштовање места и духа простора је евидентно и успешно је решено.

Образложење жирија за три рада из најужег избора

Архив града Новог Сада је дело врло прецизне артикулације маса. Доследно материјализовано у стаклу и металу. Поред тога што је коришћен стандардни архитектонски вокобулар његова укупна композиција и обликовање га чине препознатљивим. Функционално доследно, ентеријерски и са аспекта спољног уређења је не довршено. Са становишта аутентичности је дело које ће бити препознатљиво, што му и даје квалитет.

Музеј угљарства, Регионални центар индустријског наслеђа, Сењски рудник, Радионица са ковачницом, аутора Михаила Тимотијевића и Мирославе Петровић Балубцић је остварење које завређује изузетну пажњу и због самог чина рехабилитације индустријске архитектуре и због поступка којим је тај процес претварања у нови квалитет постигнут.

Аутори су слојевито и минуциозно приступили специфичном задатку и реализовали урбанистичко-архитектонски комплекс у функцији музеја рударства. Додавањем новог нису ништа одузели постојећем већ су га истакли.

Коришћени материјали: стакло, метал, малтерисани зид су у духу прошлости и садашњости те их спајају у једно. У ентеријеру коме је посвећена изузетна пажња, поред наведених материјала коришћено је и дрво. Рашчлањене форме потенциране различитим материјалима одају, поред архитектоничности, и ликовност која носи патину али и свежину.

Спој између свих објеката комплекса који би требало да буду спона није довољно претстављен а жирију се чинило да је то карика која није довољно јасна, у ствари да није окончана. Овај аспект није био пресудан у коначној оцени већ утисак да објекат школске сале у Обреновцу архитекте Јована Митровића има за једну ноту већу заокруженост укупне урбанистичко-архитектонске композиције и коначног утиска а према критеријумима који су постављени на почетку рада жирија.

На основу размишљања и анализе приступа вредновању превагнуло је да рад аутора Јована Митровића је најдоследнији. Да је храбар и нов за нашу средину да је функционално јасан, да се урбанистички и ликовно уклапа у микроамбијент и окружење, да чини складан контрапункт околним објектима и у облику и нарочито у материјализацији, да је слојевитост сабрана у на изглед једном гесту те да има од свих радова, по мишљењу жирија највише појединачних квалитета а најмање „замерки“.

Постављање објекта 2/3 под земљу у бетонску каду а делом испод дворишта школе резултирало је ослобађањем простора и уклапање у архитектонски оквир у коме су објекти из разних периода: најстарија школа у Београду, Соколски дом и други. Одлично решена енергетски и посебно са аспекта, уједно, осветљења и заштите од јаког сунца и све то обликовано топлим дрвеним палисадом прецизно дизајнираним и пропорцијски усклађеним су убедили жири да завређује I награду.

Председник жирија
др Игор Марић,д.и.а.

OBRAZLOŽENJE žirija za NAGRADU RANKO RADOVIĆ u kategoriji televizijske emisije,
izložbe i multimedijalne prezentacije

SERIJAL EMISIJA “ ŽIVOT PO MERI “

- Bavi se univerzalnima pitanjima grada, urbaniteta i urbane kulture. Nastavlja se na tradiciju urbanizma zapostavljenu u poslednje dve i po decenije zbog nestabilnih društvenih prilika. Tematski je proširuje i obogaćuje.
- Struktura emisija i izbor sadržaja ukazuju na značaj i složenost potreba stanovnika grada, pokazujući na neposredan i dokumentaristički način, sa jedne strane, njihovo mišljenje i potrebe, a sa druge, predloge i ideje profesije. Taj pristup podržava autentičnu i humanu vizuru; teme se nijansiraju i raščlanjuju, dovode u ravan u kojoj se mogu rešavati po *meri različitih grupa stanovnika*, a tako nastaje *urbana kultura*. Ovakavim sadržajem se potvrđuje i značaj kulture TV medija.
- “ŽIVOT PO MERI” primer je autorskog rada namenjenog televiziji koji arhitekturu svrstava u tradiciju humanizma, u duhu TV serijala *Rečnik Arhitekture* i *Antologija Kuća*, profesora Ranka Radovića.

prof. dr Stanko Crnobrnja, televizijski i filmski reditelj, predsednik Žirija

doc. dr Romana Bošković, dipl. inž. arh.

Ana Mihailović, dipl. inž. arh.

Zoran L Pantelić, dipl. inž. arh.

Dragana Ćosić, novinar